

Izveštaj Generalnog sekretara o Misiji privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu

I. Uvod i prioriteti Misije

1. Podnošenje ovog izveštaja vrši se u skladu s Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti (1999), na osnovu koje je Savet uspostavio Misiju privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK) i kojom se od Generalnog sekretara zahteva da u redovnim intervalima podnosi izveštaje o sprovođenju mandata. Izveštajem su obuhvaćene aktivnosti UNMIK-a, i sa njima povezana dešavanja, od 16. septembra 2020. do 15. marta 2021.
2. Prioriteti Misije ostaju unapređivanje bezbednosti, stabilnosti i poštovanja ljudskih prava na Kosovu i u regionu. U daljem ostvarivanju svojih ciljeva, UNMIK nastavlja svoje konstruktivno angažovanje sa Prištinom i Beogradom, sa svim zajednicama na Kosovu, i sa regionalnim i međunarodnim akterima. Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) i vojne snage na Kosovu (KFOR) nastavljaju da obavljaju svoje uloge u okviru Rezolucije 1244 Saveta bezbednosti (1999). Misija Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (EULEKS) i dalje je prisutna na Kosovu, u skladu sa saopštenjem predsednika Saveta bezbednosti od 26. novembra 2008. (S/PRST/2008/44) i izveštajem Generalnog sekretara od 24. novembra 2008 (S/2008/692). Agencije, fondovi i programi Ujedinjenih nacija blisko saraduju sa Misijom.

II. Ključna politička i bezbednosna dešavanja

3. U središtu glavnih političkih dešavanja bili su vanredni parlamentarni izbori održani 14. februara 2021, posle nekoliko meseci političke turbulencije koja je, u novembru 2020, dodatno pogoršana potvrđivanjem optužnice kosovskih specijalizovanih veća za ratne zločine i zločine protiv čovečnosti protiv istaknutih političkih figura, uključujući tadašnjeg kosovskog predsednika Hašima Tačija. Usledila je ostavka Predsednika, a 5. novembra funkciju vršioca predsedničkih dužnosti preuzela je predsednica Skupštine Kosova, Vjosa Osmani. Usred postojeće pandemije kovida-19 i njenih sve izraženijih socioekonomskih posledica, februarski izbori doneli su pobedu Pokretu za samoopredeljenje (Samoopredeljenje), dok je većina ostalih glavnih stranaka pretrpela gubitke. Usledili su razgovori o formiranju nove vlade i izboru novog predsednika Kosova. Ovi događaji usporili su tempo razgovora u okviru dijaloga Beograda i Prištine pod okriljem Evropske unije. Početkom marta, Specijalni predstavnik Evropske unije za dijalog Beograda i Prištine i druga regionalna pitanja Zapadnog Balkana održao je niz sastanaka na visokom nivou u Prištini i Beogradu, u cilju uspostavljanja modaliteta za nastavak dijaloga nakon što nova vlada u Prištini bude formirana.
4. Održavanje februarskih izbora omogućeno je odlukom Ustavnog suda Kosova, od 6. januara 2021, u kojoj se navodi da formiranje vlade u junu 2020, na čijem je čelu bio

Premijer Avdulah Hoti, nije bilo u skladu sa Ustavom zbog nevažećeg glasa jednog poslanika Skupštine, koji je prethodno bio osuđivan za krivično delo. Sud je odlučio da nijedno lice koje je u protekle tri godine bilo pravosnažno osuđivano za neko krivično delo ne može da bude ni poslanik ni kandidat za poslanika u Skupštini. Shodno ovoj odluci, v.d. predsednice Osmani, raspustila je parlament tog istog dana i zakazala vanredne parlamentarne izbore za 14. februar 2021.

5. Centralna izborna komisija je 2. februara potvrdila 1.052 kandidata (697 muškaraca i 355 žena) iz 28 političkih subjekata za učešće na izborima za 120 poslaničkih mesta. Sve glavne stranke kosovskih Albanaca odlučile su da se samostalno nadmeću, bez stupanja u predizborne koalicije. Zajednicu kosovskih Srba predstavljali su Srpska lista i još dve građanske inicijative. U procesu potvrđivanja kandidata nisu potvrđeni kandidati koji su skorije bili krivično osuđivani. Nakon procesa ulaganja i razmatranja žalbi, u kojem su u različitim fazama bili uključeni Centralna izborna komisija, Komisija za predstavke i žalbe i Vrhovni sud Kosova, zabrana učestvovanja na izborima određena je za 27 kandidata iz pet političkih subjekata. Među njima se našao i lider Samoopredeljenja, Aljbin Kurti, koji je pravosnažno osuđen u septembru 2018, po tužbi za bacanje suzavca u sali Skupštine Kosova 2015. godine. Ovoj odluci usprotivili su se Samoopredeljenje i v.d. predsednice Vjosa Osmani, čija se novoosnovana građanska inicijativa za izbore prijavila na zajedničkoj listi sa Samoopredeljenjem. I pored toga što nije potvrđeno da ispunjava uslove za kandidata, g. Kurtija je njegova stranka kandidovala za Premijera.
6. S obzirom na to da mandat vršioca dužnosti predsednika ističe 5. maja, trebalo bi da nakon parlamentarnih izbora usledi izbor novog predsednika Kosova kako bi se izbegla još jedna institucionalna kriza. Za sada su zainteresovanost za funkciju predsednika javno izrazili v.d. predsednice Vjosa Osmani, koja je u savezu sa Samoopredeljenjem, i g. Ramuš Haradinaj, lider Alijanse za budućnost Kosova.
7. Održavanje izbora proteklo je mirno u svih 38 opština na Kosovu. Ovo je bio prvi put da ni Evropska unija ni Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju nisu imale svoje posmatračke misije za izbore na Kosovu. Evropska unija je poslala troje izbornih eksperata da prate celokupan izborni proces i sastave izveštaj i preporuke za jačanje izbornog procesa. Izbore su pratile nevladine organizacije, političke partije i predstavnici diplomatske zajednice. Zabeležen je odziv birača od 48,78 odsto (903.386 glasova), neznatno veći u odnosu na prethodne izbore u oktobru 2019 (44,56 odsto ili 826.916 glasova). U glasanju van Kosova putem pošte izbrojano je znatno više glasova - 57.065 u odnosu na 19.789 u 2019. godini.
8. Centralna izborna komisija je 13. marta saopštila potvrđene rezultate, nakon što je okončan proces razmatranja predstavki i žalbi. Samoopredeljenje, čija se kampanja oslanjala na platformi zasnovanoj na vladavini prava i borbi protiv korupcije, osvojilo je 50,28 odsto glasova, što predstavlja 58 poslaničkih mesta. Ovo je pobeda sa najubedljivijom prednošću koju je neka stranka na Kosovu osvojila od 2001. godine. Od ostalih političkih subjekata kosovskih Albanaca, Demokratska partija Kosova osvojila je drugo mesto sa 17 odsto glasova i 19 poslaničkih mesta, zatim sledi Demokratski savez Kosova sa 12,73 odsto i 15 poslaničkih mesta, i Alijansa za budućnost Kosova sa 7,12 odsto glasova i 8 poslaničkih mesta. Socijaldemokratska partija Kosova nije dostigla

izborni prag od 5 odsto. Od 20 poslaničkih mesta zagantovanih za nevećinske zajednice, Srpska lista je obezbedila svih 10 mesta izdvojenih za zajednicu kosovskih Srba, dok je preostalih 10 mesta raspodeljeno na sledeći način: tri za zajednicu kosovskih Bošnjaka, po jedno za zajednice kosovskih Aškalijsa, Egipćana i Goranaca, i po dva za zajednice kosovskih Roma i Turaka.

9. Delimično prebrojavanje i poništavanje glasova u toku procesa razmatranja predstavki i žalbi dovelo je do nekoliko promena u raspodeli mandata, što je najviše uticalo na nevećinske zajednice. Naime, Komisija za predstavke i žalbe, 8. marta, a potom i Vrhovni sud, 12. marta, prihvatili su pritužbe da su nedavno oformljeni politički subjekti koji predstavljaju bošnjačku i romsku zajednicu neregularno obezbedili mesta zahvaljujući nesrazmerno velikom broju glasova iz kosovskih opština sa srpskom većinom. Ovim odlukama promenjen je odnos snaga među pobedničkim subjektima iz zajednica Roma i Bošnjaka. Tri mesta rezervisana za bošnjačku zajednicu popunile su Koalicija Vakaf, Nova demokratska stranka i Socijaldemokratska unija, dok je nova građanska inicijativa “Ujedinjena zajednica – Adrijana Hodžić” izgubila jedno mesto. Iako je romska zajednica zadržala dva mesta, Romska inicijativa je izgubila jedno mesto koje je pripalo Progresivnom pokretu kosovskih Roma.
10. Na ovim izborima žene su obezbedile 35,83 odsto ili 43 od 120 poslaničkih mesta, čime je premašena rodna kvota od 30 odsto. Samoopredeljenje je imalo najveći broj uspešnih ženskih kandidata (23 od 58), a Vjosa Osmani, v.d. predsednice, prikupila je najveći broj glasova od svih kandidata do sada na kosovskim izborima (300.788 glasova).
11. Od završetka ovog izveštajnog perioda, Samoopredeljenje je nastavilo konsultacije, pre svega sa strankama nevećinskih zajednica, kako bi oformilo vladajuću koaliciju. Razgovori sa svim političkim partijama o modalitetima za izbor budućeg predsednika počeli su 15. marta. Konstitutivna sednica Skupštine Kosova održana je 22. marta, a zamenik lidera Samoopredeljenja, Gljauk Konjufca, izabran je za predsednika Skupštine. U međuvremenu, Demokratski savez Kosova i Demokratska partija Kosova okrenuli su se unutrašnjim partijskim reformama u pripremama za predstojeće opštinske izbore zakazane za oktobar 2021.
12. Potvrđivanje optužnice, 26. oktobra 2020, od strane pretpretresnog sudije Specijalizovanih veća, koju je Specijalizovano tužilaštvo podiglo protiv optuženika visokog ranga, imalo je snažne posledice na političkoj sceni. Optužnica za ratne zločine i zločine protiv čovečnosti potvrđena je protiv tadašnjeg Predsednika Hašima Tačija, lidera Demokratske partije Kosova Kadrija Veseljija, šefa poslaničkog kluba Samoopredeljenja Redžepa Seljimija i bivšeg vršioca dužnosti Predsednika Kosova Jakupa Krasnićija. Predsednik Tači, koji se povukao sa funkcije, i drugi optuženici dobrovoljno su se predali upravi za pretpretresni pritvor u Hagu. Na svojim prvim saslušanjima, svi optuženi su se izjasnili da nisu krivi.
13. Dana 26. novembra 2020, Specijalizovano veće Ustavnog suda Kosova odbacilo je predlog od 24. avgusta tadašnjeg Predsednika Tačija da se ustavnim amandmanom izmeni mandat Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva. Sud je zaključio da bi predloženi amandmani umanjili prava i slobode garantovane Ustavom, naročito prava osoba koje učestvuju u postupku, uključujući žrtve i zaštićene svedoke. Iznova je potvrđen mandat

Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva do odgovarajućeg obaveštenja Saveta Evropske unije.

14. Dana 6. oktobra 2020, Evropska komisija je objavila svoj godišnji izveštaj o Kosovu, u kojem je data podeljena procena napretka, onog ostvarenog u borbi protiv korupcije i onog u obezbeđivanju nezavisnosti pravosuđa. U izveštaju se spori napredak pripisuje neprestanoj političkoj nestabilnosti i uticajima pandemije kovida-19. Dešavanja tokom perioda obuhvaćenog izveštajem dodatno su ukazala na ove nedostatke. Dana 9. oktobra, Sjedinjene Države i Evropska unija, navodeći stalno političko uplitanje i nedostatak transparentnosti, povukle su se iz nadgledanja postupka imenovanja na položaje u Savetu tužilaštva Kosova i glavnih tužilaca. Savet tužilaštva Kosova je potom zatražio od Ministarstva pravde da izmeni pravne okvire za takva naimenovanja kako bi ova pitanja bila rešena. Dana 19. oktobra, vlada je ukinula Odeljenje za borbu protiv korupcije u kosovskoj policiji, što je izazvalo dodatne međunarodne kritike.
15. Sveukupna bezbednosna situacija na Kosovu ostala je stabilna, uz nekoliko prijavljenih incidenata uperenih protiv nevećinskih zajednica. U opštini Gračanica, 17. novembra, nepoznati počinioci spalili su bilbord kojim se izražava podrška optuženima pred Specijalizovanim većima. Ovaj incident pokrenuo je dalje tenzije među zajednicama kosovskih Albanaca i Srba, što je Premijera Hotija navelo da pozove na smirenost. Kancelarija Vlade Srbije za Kosovo i Metohiju osudila je incident. Tokom novembra, prijavljena su i dva incidenta u kojima su oštećene table pored puta s natpisima na srpskom jeziku, zatim pokušaj paljenja srpske zastave, i verbalni i fizički napad na jednog kosovskog Srbina u etnički mešovitom selu Kišnici.

III. Uticaj kovida-19 i odgovor

16. U ovom izveštajnom periodu viđen je najveći porast stope obolevanja na Kosovu od početka pandemije kovida-19, a najveći broj novih slučajeva u jednom danu, 1.047, zabeležen je 13. novembra 2020. Zbog preopterećenosti kapaciteta glavne prištinske bolnice, otvorene su dodatne kovid jedinice u sedam regionalnih bolnica širom Kosova. Nakon perioda opadanja broja zaraženih, broj aktivnih slučajeva ponovo je porastao sredinom januara. U novembru su na snazi bile oštrije restriktivne mere, ali su kosovske vlasti ove mere ublažile prvo 15. januara, a zatim 11. februara. Opšte pridržavanje restriktivnih mera, uključujući javna okupljanja, bilo je problematično, posebno tokom izbornih kampanja. Dana 8. februara, Institucija ombudsmana Kosova izrazila je zabrinutost zbog slabog poštovanja mera i pozvala relevantne institucije da obezbede striktnije pridržavanje mera kako bi se sprečilo dalje širenje virusa. Godinu dana od izbivanja pandemije, agencije Ujedinjenih nacija su ocenile da socioekonomski uticaj kovida-19 nastavlja da uzima svoj danak na Kosovu u vidu rasta nezaposlenosti, stalnog gubitka prihoda, poteškoća u odvijanju nastave i povećanog nasilja u porodici. Do kraja ovog izveštajnog perioda, na Kosovu je zabeleženo 82.550 slučajeva kovida-19 i više od 1.824 smrtnih slučajeva.
17. Iako je tokom ovog izveštajnog perioda rad zakonodavnog tela bio sprečavan nedostatkom parlamentarnog kvoruma, Skupština Kosova je 12. oktobra usvojila "Nacrt zakona o privrednom oporavku - COVID-19," koji je na usvajanje čekao od juna 2020. Skupština

je, 16. oktobra, ratifikovala i Okvirni ugovor o zajmu sa Razvojnou bankom Saveta Evrope, vredan 35 miliona evra, za podršku odgovoru sektora javnog zdravlja na pandemiju. Kosovska vlada i Kancelarija Evropske unije na Kosovu potpisale su, 20. novembra, ugovor o budžetskoj podršci od 26,5 miliona evra za pomoć u odgovoru na kovid-19. Nedelju dana pre svog raspuštanja, 29. decembra, Skupština je usvojila Zakon o raspodeli budžeta za 2021.

18. Ovaj izveštajni period obeležile su i nesuglasice zbog aktivnosti zdravstvenih institucija koje u oblastima sa srpskom većinom podržava Vlada Srbije. Početak vakcinacije na severu Kosova, 26. decembra, vakcinama koje je obezbedila Vlada Srbije, izazvao je snažnu reakciju političkih aktera u Prištini. Kosovska vlada pokrenula je istragu o dopremanju vakcina na sever Kosova i o usaglašenosti sa protokolom kosovskog zdravstvenog sektora. U znak protesta, zdravstveni radnici iz sistema koji funkcioniše uz podršku Beograda održali su skup u Severnoj Mitrovici 25. januara. Institucije koje podržava Beograd su u međuvremenu prekinule vakcinaciju na severu Kosova i ponudile stanovnicima na Kosovu da se vakcinišu u mestima u Srbiji.
19. Tokom pandemije kovida-19, UNMIK i agencije, fondovi i programi Ujedinjenih nacija nastavili su sa radom, uz sprovođenje mera za smanjene rizika za zaposlene, uključujući i rad na daljinu, i koordinisali napore na obezbeđivanju dobrobiti zaposlenih, kontinuiteta rada i pružanja podrške lokalnim organima i zajednicama. UNMIK je obezbedio neophodnu opremu, objekte i osoblje za specijalističko lečenje službenika Ujedinjenih nacija i izdržavanih članova njihovih porodica, izuzev najkritičnijih slučajeva kojima je potrebna medicinska evakuacija. Misija i dalje omogućava rad dve isturene medicinske ekipe koje pružaju pomoć zaposlenima i članovima njihovih porodica koji na to imaju pravo. Interna laboratorija za obavljanje RTPCR testova (reverzna transkripcija lančane reakcije polimeraze) radi uz podršku privremeno zaposlenog dodatnog osoblja. Na kraju perioda obuhvaćenog ovim izveštajem, ukupan broj potvrđenih slučajeva kovida-19 među osobljem Ujedinjenih nacija i članovima njihovih porodica na Kosovu bio je 141, od kojih su 117 službenici UNMIK-a i članovi njihovih porodica (24 slučaja su i dalje aktivna), a ostala 24 su osoblje tima Ujedinjenih nacija na Kosovu i članovi njihovih porodica (4 aktivna slučaja).
20. U odgovoru na kovid-19, u tesnoj saradnji sa timom Ujedinjenih nacija na Kosovu, UNMIK je nastavio da pruža podršku javnim zdravstvenim ustanovama i narodu Kosova, naročito onima iz ugroženih zajednica. Misija je većinu svojih programskih aktivnosti prilagodila tako da budu usmerene na potrebe izazvane posledicama pandemije. Distribuirani su higijenski paketi i hrana ugroženim zajednicama i nastavljene su aktivnosti mobilizacije žena i mladih volontera i pružanja podrške njihovoj proizvodnji lične zaštitne opreme. UNMIK je pomogao i Kancelariju poverenika za jezike, pri Kabinetu Premijera, prevođenjem materijala za informisanje javnosti o kovidu-19 na jezike najvećinskih zajednica, odnosno na srpski i turski jezik. U borbi protiv dezinformacija, Misija i tim Ujedinjenih nacija na Kosovu bili su prvi u prenošenju proverenih informacija o javnom zdravlju, između ostalog i preko društvenih medija. U saradnji sa organima vlasti, sproveden je i niz višejezičnih kampanja za podizanje svesti javnosti, korišćenjem

društvenih medija, postavkama na otvorenom i javnim saopštenjima, kako bi se promovisalo poštovanje mera ograničenja i opreza.

21. Svetska zdravstvena organizacija (SZO) i druge agencije nastavile su da pomažu javne zdravstvene ustanove, između ostalog i slanjem tehničkog i stručnog osoblja, jačanjem kapaciteta za nadzor i kontrolu zaraze i za obavljanje testova, kao i nabavkom neophodne opreme. Predstavljen je inovativan način prikupljanja podataka na terenu u vanrednim situacijama u oblasti javnog zdravlja (Go.Data). Procedure u prihvatilištima za žrtve nasilja u porodici na Kosovu unapređene su smernicama za delovanje u vanrednim situacijama u javnom zdravstvu. Odbor za vakcinaciju protiv kovida-19, kojeg su osnovali Ministarstvo zdravlja, SZO i Dečiji fond Ujedinjenih nacija (UNICEF), podržao je izradu plana za sprovođenje vakcinacije i pomogao je vladi u uspostavljanju kontakta sa Globalnom alijansom za vakcine i imunizaciju (GAVI), kao i u obezbeđivanju pristupa mehanizmu COVAX za isporuku vakcina. COVAX, kojim zajednički upravljaju Koalicija za inovacije u oblasti pripravnosti za epidemije, GAVI i SZO, zajedno sa UNICEF-om, ključnim partnerom u isporuci, dodelila je Kosovu u prvoj fazi ukupno 100.800 doza vakcina, koje će biti isporučene u maju. UNICEF će nastaviti da saraduje sa GAVI na dodeljivanju preostalih doza sve dok 20 odsto stanovništva ne bude obuhvaćeno (360.200 ljudi i 720.000 doza vakcina). Tokom ovog izveštajnog perioda, tim Ujedinjenih nacija na Kosovu, pod vođstvom Koordinatora za razvoj, nastavio je da sprovodi svoj socioekonomski plan odgovora na pandemiju, prikupivši više od 20 miliona dolara bilateralne i multilateralne pomoći, uključujući i pomoć od 2,5 miliona dolara preko Višepartnerskog uzajamnog fonda Ujedinjenih nacija za oporavak i odgovor na kovid-19.

IV. Sever Kosova

22. U središtu političkih zbivanja na severu Kosova bili su prevremeni opštinski izbori u Severnoj Mitrovici i parlamentarni izbori 14. februara. Posle petomesečnog odlaganja zbog kovida-19, prevremeni opštinski izbori održani su u Severnoj Mitrovici 29. novembra. Srpska lista je osvojila preko 90 odsto glasova, dok su Samoopredeljenje, Demokratska partija Kosova i jedan samostalni srpski kandidat podelili preostale glasove. Srpska lista je osigurala pobjedu velikom većinom i na opštim izborima 14. februara, osvojivši preko 78 odsto glasova u sve četiri opštine na severu Kosova.
23. I opštinski i opšti izbori protekli su bez većih bezbednosnih incidenata. Bez obzira na to, albanski i srpski političari koji su opozicija Srpskoj listi i dalje se suočavaju sa izazovima u slobodnom vođenju kampanja na severu. Pred zvanični početak kampanje za februarske izbore, 30. januara, posetu Vjose Osmani, v.d. predsednice, i Aljbina Kurtija, lidera Samoopredeljenja, etnički mešovitom Mikronaselju u Severnoj Mitrovici, prekinula je grupa kosovskih Srba koji su uzvikivali “Ovo je Srbija”. Ovu posetu, naročito zbog toga što je bila u svojstvu v.d. predsednice, kritikovale su i pojedine partije kosovskih Albanaca, jer joj je cilj bio izborna kampanja. Kritikovali su je i srpski političari na Kosovu, a lider Srpske liste Goran Rakić nazvao ju je provokacijom. Predsednik Srbije Aleksandar Vučić osudio je ovu posetu i naglasio potrebu za “očuvanjem mira”.
24. Dana 16. januara, u Severnoj Mitrovici mirno je obeležena trogodišnjica ubistva srpskog političara Olivera Ivanovića. Sudski postupak povodom njegovog ubistva nastavljen je 11.

novembra pokretanjem nove optužnice Specijalnog tužilaštva protiv šestoro optuženih, pošto je Apelacioni sud vratio prethodnu optužnicu nakon žalbe koju je uložila odbrana. Šestoro optuženih terete sa za krivično delo teškog ubistva. Na prvom ročištu po novoj optužnici održanom 5. februara, šestoro optuženika su se izjasnili da nisu krivi za ubistvo, dok se dvoje njih izjasnilo krivim po optužbi za posedovanje oružja. Na zahtev specijalnog tužioca, 23. februara, pretpretresni sudija je povukao nalog iz 2019. za hapšenje jednog od dvoje optuženih koji su još na slobodi.

V. Normalizacija odnosa Beograda i Prištine

25. Pod pokroviteljstvom Miroslav Lajčaka, specijalnog predstavnika Evropske unije za dijalog Beograda i Prištine i druga regionalna pitanja Zapadnog Balkana, delegacije Beograda i Prištine, predvođene svojim glavnim pregovaračima, održale su tri kruga razgovora na ekspertskom nivou o pitanjima koja se odnose na novčana potraživanja i imovinu. I pored spremnosti strana da se sastanu i razgovaraju o nerešenim pitanjima, Beograd i Priština tek treba da usaglase svoja stajališta, uključujući ono o formiranju Asocijacije/Zajednice većinski srpskih opština na Kosovu. U svojim odvojenim obraćanjima medijima nakon prvog i drugog kruga razgovora, 17. septembra i 29. oktobra, strane su potvrdile da imaju suprotna gledišta o tome kako treba rešavati novčana potraživanja i imovinska pitanja, i da Beograd insistira da Asocijacija/Zajednica srpskih opština bude deo razgovora. Tenzije su porasle u novembru, zbog kršenja Sporazuma o slobodi kretanja i Dogovora o zvaničnim posetama, kad ni Beograd ni Priština nisu dozvoljavali jedni drugima posete zvaničnika u mestima u Srbiji i na Kosovu u vreme kad su vršena iskopavanja posmrtnih ostataka na lokacijama u blizini Raške, u Srbiji. Zbog ovih događaja Evropska unija apelovala je na kosovske vlasti da poštuju obavezu iz dijaloga.
26. Nakon poslednjeg sastanka održanog 10. decembra, imajući u vidu suprotne stavove i predstojeće vanredne izbore na Kosovu, strane su se saglasile da razgovore nastave u 2021. godini. Po okončanju izbora, g. Lajčak je bio u poseti Prištini i Beogradu, od 1. do 3. marta, radi diskusije o modalitetima narednog kruga razgovora. U Prištini je g. Kurti naglasio da će nakon što preuzme dužnost njegovoj vladi na prvom mestu biti rešavanje socioekonomskih problema i pitanja vladavine prava. I pored toga, potvrdio je važnost dijaloga i potrebe da bude “principijelan i dobro pripremljen”. U Beogradu je srpsko rukovodstvo ponovo potvrdilo svoju spremnost da nastavi dijalog, naglasivši da je bitno da potpisani sporazumi budu u celosti sprovedeni. Tokom ovog izveštajnog perioda, Beograd se takođe usprotivio ideji “uzajamnog priznavanja”, koju Priština zagovara kao glavni rezultat sveobuhvatnog sporazuma.
27. Dana 14. decembra, Kosovski operator prenosnog i tržišnog sistema električne energije preuzeo je odgovornost od Električne mreže Srbije za prenosni sistem na severu Kosova. Ovo je bio značajan korak ka sprovođenju Sporazuma o energetici, koji je uz posredovanje Evropske unije postignut 2013, i ka uspostavljanju Kosova kao nezavisne regulatorne zone nakon što je Kosovski operator prenosnog i tržišnog sistema električne energije pristupio Evropskoj mreži operatora prenosnih sistema električne energije 30. juna 2020.

28. U sklopu obaveza oko kojih su se Beograd i Priština sporazumeli pod pokroviteljstvom Sjedinjenih Država, 4. septembra 2020, srpski organi su 7. oktobra premestili policijske i carinske službenike u integrisani objekat izgrađen uz podršku Evropske unije na prelazu Merdare (Kapija 3). Ovo takođe predstavlja značajan korak u sprovođenju “Tehničkog protokola o IBM”, dogovorenog uz posredovanje EU o zajedničkoj kontroli prelaza. Pored toga, u skladu sa obavezama preuzetim 4. septembra, tadašnja ministarka Kosova za spoljne poslove i dijasporu, Meljiza Haradinaj-Stubla, i ministar spoljnih poslova Izraela, Gabi Aškenazi, potpisali su sporazum o uspostavljanju diplomatskih odnosa na virtuelnoj ceremoniji 1. februara. U vezi sa sporazumom o otvaranju predstavništva Kosova u Jerusalimu, portparol Evropske službe za spoljne poslove podsetio je na obavezanost Kosova na evropske integracije i pozvao Kosovo da postupa u skladu sa tom obavezom. Ministar spoljnih poslova Srbije, Nikola Selaković, izrazio je nezadovoljstvo zbog ovog sporazuma. Dana 14. marta, Kosovo je otvorilo svoje zvanično predstavništvo u Jerusalimu. Glavna turska partija na Kosovu je takođe izrazila zabrinutost, jer se ovom odlukom krše relevantne rezolucije Saveta bezbednosti.
29. Dana 30. oktobra, Predsednik Srbije i Premijeri Albanije i Severne Makedonije održali su telekonferenciju na temu regionalne saradnje u okviru inicijative “mini-Šengen”, koju ove tri države promovišu, a čiji je cilj poboljšanje slobode kretanja. Kosovski organi vlasti su bili pozvani, ali nisu prisustvovali ovom događaju.

VI. Povratak, pomirenje, kulturno nasleđe i odnosi između zajednica

30. Tokom ovog izveštajnog perioda, Kancelarija visokog komesara Ujedinjenih nacija za izbeglice (UNHCR) zabeležila je 273 dobrovoljna povratka pripadnika nevećinskih zajednica koji su bili raseljeni van Kosova i na Kosovu. Među povratnicima su 133 žene i 140 muškaraca (223 Srba, 36 Aškalijski, 10 Roma i 4 Albanca). Ovim je ukupan broj raseljenih lica iz nevećinskih zajednica koji su našli trajno rešenje na Kosovu od 2000. godine povećan na 28.819, od toga su 14.153 žene i 14.666 muškaraca (12.429 Srba, 7.706 kosovskih Egipćana i Aškalijski, 4.000 Roma, 1.878 Bošnjaka, 1.464 Goranca, 1.298 Albanaca, 21 Crnogorac, 19 Turaka i 4 Hrvata). Preostalo je 15.781 raseljeno lice na Kosovu (7.268 žena i 8.513 muškaraca), kao i 69.627 lica raseljenih širom zapadnog Balkana, od približno 200.000 raseljenih s Kosova koji žive u regionu, većinom u Srbiji.
31. U okviru “Skopskog procesa”, regionalne inicijative koju organizuju UNHCR i OEBS, tehnička radna grupa za trajna rešenja sastavljena od predstavnika iz Beograda, Podgorice, Prištine i Skoplja, sastala se 13. novembra kako bi ocenila napredak i izazove u oblasti bezbednosti, imovinskih pitanja, upravljanja podacima, isprava o građanskom statusu i planiranja rešenja. Učesnici su razgovarali o daljim koracima u sprovođenju “Idejnog projekta za planiranje rešenja”, trajnih rešenja za raseljene sa Kosova i na Kosovu, usvojenog u novembru 2019, uzimajući u obzir regionalno iskustvo takozvanog “Sarajevskog procesa”. Učesnici su pozvali i na dodatne napore u bavljenju incidentima koji pogađaju povratnike, rešavanju otvorenih imovinskih pitanja, ubrzanom dodeljivanju zemljišta i nalaženju drugih praktičnih rešenja za raseljene, naglasivši važnost regionalne saradnje za ostvarivanje daljeg napretka.

32. Interno raseljena lica, povratnici, osobe koje su u opasnosti da ostanu bez državljanstva i osobe koje su preživjele rodno zasnovano nasilje i nasilje u porodici i dalje dobijaju podršku preko projekta Višepartnerskog uzajamnog fonda Ujedinjenih nacija za oporavak i odgovor na covid-19 (MPTF). U okviru ovog projekta, kojeg zajednički sprovode UNHCR, Međunarodna organizacija za migracije (IOM) i entitet Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (UN-Žene), korisnicima se pruža psihološka i pravna pomoć, kao i podrška u ostvarivanju prihoda u cilju oporavka od posledica pandemije.
33. Nastavljeni su i naponi na promovisanju održivog dobrovoljnog povratka i reintegracije. Dana 12. januara, 87 raseljenih srpskih porodica, koje su boravile u četiri kolektivna centra u opštini Štrpce, preselilo se u novoizgrađene stanove u istoj opštini. Ovo je omogućeno projektom socijalnog stambenog zbrinjavanja koji je realizovan sredstvima Evropske unije, a sproveli su ga Danski savet za izbeglice i Ministarstvo za zajednice i povratak. Istovremeno, IOM je pomogao socijalnu i ekonomsku reintegraciju 42 porodice u šest opština. U novembru 2020, UNMIK je saradivao sa Ministarstvom za zajednice i povratak kako bi omogućio nastavak humanitarnog prevoza za srpske povratnike u selu Babljak, u opštini Uroševac, i u opštinama Gračanica i Štrpce.
34. Mešovite migracije na Kosovu i dalje su u porastu. Zabeleženo je ukupno 1.087 novih pridošlica, od kojih je 448 zatražilo azil. UNHCR je obezbedio da svi azilanti dobiju besplatnu pravnu i psihosocijalnu pomoć, i pomogao je kosovskim organima da obezbede odgovarajuće uslove prijema migranata. Uz podršku IOM-a, kosovski organi rade i na osnivanju Centra za privremeni smeštaj i registraciju migranata u Vranom Dolu.
35. Savet za sprovođenje i nadgledanje, koji nadzire specijalne zaštićene zone oko verskih objekata, sastao se 9. novembra 2020. kako bi raspravljao o spornom pitanju izgradnje tranzitnog puta do Crne Gore kroz specijalnu zaštićenu zonu manastira Visoki Dečani. Savet je postigao dogovor kojim se predviđa istovremena izgradnja zaobilaznice i alternativnog lokalnog puta koji bi prolazio kroz specijalnu zaštićenu zonu. Ovaj dogovor, koji je postignut uz pomoć predstavnika Italije, nastoji da unapredi odnose između zajednica i privredni razvoj u opštini, a njegovo sprovođenje pratiće Savet za sprovođenje i nadgledanje uz podršku KFOR-a. Predstavnici Manastira i organa opštinske i centralne vlasti pozdravile su ovaj dogovor.
36. Kosovski organi i međunarodne organizacije nastavile su da pružaju podršku zajednicama kosovskih Roma, Aškalija i Egipćana u dobijanju ličnih isprava i rešavanju pitanja građanskog statusa kako bi im se omogućio pristup javnim službama. UNHCR je pružio pravnu pomoć za 103 osobe (61 žena i 42 muškarca) radi upisa u matične knjige; omogućeno je da 125 dobrovoljnih povratnika i raseljenih lica (56 žena i 69 muškaraca) iz nevećinskih zajednica ostvare svoja prava u oblasti obrazovanja i socijalne pomoći, i imovinska i penzijskih prava; pružena je i psihosocijalna podrška za 59 osoba za koje je utvrđeno da su preživjele rodno zasnovano nasilje (53 žene i 6 muškaraca). Kosovsko Ministarstvo obrazovanja i nauke dodelilo je 585 stipendija od po 300 evra za svakog srednjoškolca iz zajednica kosovskih Roma, Aškalija i Egipćana za tekuću školsku godinu. Tokom perioda razmotrenog u ovom izveštaju, nije bilo doprinosa za namenski fond Ujedinjenih nacija za podršku zajednicama kosovskih Aškalija, Egipćana i Roma koje su

pogođene trovanjem olovom na Kosovu, te je u ovom fondu ostalo vrlo malo resursa za ispunjenje njihovih hitnih potreba.

VII. Vladavina prava i ljudska prava

37. Kosovski sudovi doneli su presude u nekoliko slučajeva korupcije i ratnih zločina. Dana 7. oktobra, podignuta je optužnica protiv bivšeg gradonačelnika Kačanika, Džabira Žarkua, kojom se tereti za zloupotrebu službenog položaja i ovlašćenja jer je, kako se navodi, dozvolio ilegalnu gradnju na katastarskim parcelama koje su društvena svojina. U novembru, Vrhovni sud Kosova potvrdio je uslovne zatvorske kazne koje je Apelacioni sud izrekao svim okrivljenim pojedincima u predmetu poznatom kao “slučaj Pronto”, u koji su umešani visoki zvaničnici Demokratske partije Kosova. U januaru je Apelacioni sud potvrdio i optužnicu protiv bivšeg ministra poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja, Nenada Rikala, i drugih službenika tog ministarstva zbog zloupotrebe službenog položaja i ovlašćenja. Dana 24. februara, kosovsko tužilaštvo i kosovska policija sproveli su operaciju u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja u Prištini i na još četiri druge lokacije na Kosovu, koja je dovela do hapšenja 12 osoba, uključujući 10 ministarskih zvaničnika, na osnovu optužbi za korupciju i drugih optužbi. Specijalno tužilaštvo Kosova je podiglo optužnicu i za zloupotrebu zvaničnog položaja i ovlašćenja protiv bivšeg šefa Kosovske obaveštajne agencije, direktora Odeljenja za državljanstvo, azil i imigracije u Ministarstvu unutrašnjih poslova, i direktora Direkcije za migracije i strane državljanke u kosovskoj pograničnoj policiji, u vezi sa isterivanjem šestoro turskih državljana u martu 2018. Vlada je usvojila novu strategiju i akcioni plan za borbu protiv korupcije za period 2021-2025, koji čekaju na usvajanje u Skupštini Kosova. Na usvajanje u Skupštini čekaju i predstavljeni predlozi amandmana na Zakon o finansiranju političkih subjekata.
38. Istovremeno, nekoliko istaknutih pojedinaca koji su bili optuženi za zloupotrebu zvaničnog položaja i ovlašćenja, naime 12 optuženih u predmetu poznatom kao “slučaj veterana,” među kojima su bivši Premijer Agim Čeku, bivši ministar odbrane Rustem Beriša i skupštinski poslanik Škumbin Demalijaj, oslobođeni su optužbi. Lokalne organizacije civilnog društva ne prestaju da izražavaju zabrinutost zbog “politizovane pravde” i blagih kazni koje sudovi donose u predmetima protiv osumnjičenih visokog ranga. U dva odvojena izveštaja, Kosovski pravni institut ukazao je na izazove u krivičnom procesuiranju korupcije na visokom nivou, na veliki broj nerešenih predmeta i mali broj podignutih optužnica tužilaštva.
39. Održane su sudske rasprave u četiri postupka koja su u toku u vezi sa ratnim zločinima, kao i zločinima nad civilnim stanovništvom, uključujući silovanje, za koje se navodi da su počinjeni tokom sukoba na Kosovu. Dana 6. novembra, Specijalno odeljenje Apelacionog suda, na osnovu isteka zakonskog roka za krivično gonjenje, preinačilo je presudu kojom se Sami Ljuštaku, bivši gradonačelnik Srbice, proglašava krivim za bekstvo iz pritvora dok mu se sudilo u postupku poznatom kao slučaj “Drenica”. Dana 1. decembra, Specijalno odeljenje Apelacionog suda potvrdilo je osudu za ratne zločine bivšeg pripadnika rezervnih snaga jugoslovenske policije, ali je kazna smanjena sa 22 na 11 godina zatvora, što je izazvalo proteste stanovnika Velike Kruše. Dana 23. decembra, kosovska policija uhapsila je jednu osobu pod sumnjom da je počinila ratne zločine nad civilnim stanovništvom u Peći 1999. Dana 24. decembra, još jedan bivši pripadnik jugoslovenske policije osuđen je na

šest godina zatvora, a 11. februara, bivši pripadnik rezervnih snaga srpske policije osuđen je na 12 godina zatvora; obojici je kazna izrečena zbog ratnih zločina počinjenih nad civilnim stanovništvom.

40. Kosovo je nastavilo da vodi postupke protiv lica za koja se sumnja da su učestvovala u stranim sukobima i terorizmu. Osnovni sud u Prištini je 18. decembra osudio jednog muškarca na 18 meseci zatvora po optužbi za terorizam i pretnje kosovskom predstavniku u Francuskoj, pošto je taj predstavnik na svom Tviter nalogu prosledio članak iz francuskih novina u kojem je prikazana karikatura proroka Muhameda. Dana 20. decembra, dva muškarca su optužena za pokušaj odlaska u Sirijsku Arapsku Republiku da bi učestvovali u stranim ratovima, a 11. februara 2021, dvojica drugih optuženika oslobođeni su prvostepenom presudom od optužbe da su putovali u Sirijsku Arapsku Republiku u cilju terorizma. Dana 24. decembra, Specijalno tužilaštvo podiglo je optužnicu protiv jedne osobe zbog pokušaja da organizuje terorističku grupu ili u njoj učestvuje. U nastojanjima na rešavanju terorističkih pretnji, kosovska vlada je usvojila "Procenu nacionalnog rizika od pranja novca i finansiranja terorista", koja je urađena uz podršku Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), a sadrži analize odnosnih rizika, pretnji i ugroženosti.

41. UNMIK je nastavio da pomno prati posledice pandemije kovida-19 na ljudska prava i da o tome izveštava, s posebnim osvrtom na njen nesrazmeran uticaj na nevećinske zajednice i lica u ranjivom položaju. Pandemija i sa njom povezane mere ograničenja i dalje utiču na ostvarivanje ljudskih prava vezanih za slobodu kretanja, mirno okupljanje i veroispovest, prava na život i zdravlje i ekonomskih i socijalnih prava. Ministarstvo zdravlja i Kosovki institut za javno zdravlje nastavili su da objavljuju ažurirane informacije o situaciji u vezi sa kovidom-19 prevashodno na albanskom jeziku, čime se nevećinskim zajednicama onemogućuje pristup informacijama i krše njihova jezička prava. Povodom obeležavanja Dana ljudskih prava, 10. decembra, Specijalni predstavnik je iznova potvrdio posvećenost Ujedinjenih nacija pružanju podrške kosovskim organima i drugim akterima u njihovim naporima da unaprede i zaštite ljudska prava za sve ljude na Kosovu, i pozvao je sve aktere da ljudska prava postave u središte mera oporavka i odgovora na pandemiju, kako bi se obezbedilo da zajednice i osobe koje su u ranjivom položaju ne budu zapostavljene.
42. Dana 30. septembra, Vlada Kosova usvojila je predlog amandmana na Zakon o slobodi veroispovesti, koji bi, nakon što bude usvojen u kosovskoj skupštini, trebalo da ojača versku slobodu na Kosovu omogućavanjem verskim zajednicama da dobiju status pravnog subjekta. Dana 26. novembra, u skladu sa Zakonom o maloletničkom pravosuđu, Ministarstvo pravde je donelo tri podzakonska akta u cilju daljeg jačanja procesa zaštite, rehabilitacije i reintegracije maloletnika lišenih slobode. Ovi akti pripremljeni su uz pomoć UNMIK-a i u saradnji sa Dečijim fondom Ujedinjenih nacija, a u skladu sa međunarodnim standardima i Standardnim minimalnim pravilima Ujedinjenih nacija za maloletničko pravosuđe (Pekinška pravila).
43. U februaru 2021, jedan novinar-reporter brutalno je napadnut u Prištini, a televizijska ekipa iz Beograda je sprečena da ode na sever Kosova tokom izbora. Reagujući na ove incidente, Specijalni predstavnik je naglasio važnost garantovanja bezbedne i pogodne sredine za rad novinara iz svih zajednica i pozvao na dalje ulaganje napora na obezbeđivanju neograničenog ostvarivanja slobode medija i prava na informisanje na Kosovu.

44. UNMIK je nastavio da podržava napore na utvrđivanju sudbine 1.640 osoba koje se i dalje vode kao nestale nakon sukoba na Kosovu. Dana 16. septembra, UNMIK je učestvovao na sastanku Radne grupe Prištine i Beograda koja se bavi pitanjima nestalih lica u vezi sa događajima na Kosovu. Glavna tema sastanka bilo je otkrivanje potencijalne masovne grobnice u Kiževku, mestu u Srbiji, koje je UNMIK zatim posetio 4. decembra. UNMIK je pružio podršku i Resursnom centru za nestala lica u distribuiranju hrane i higijenskih paketa članovima porodica nestalih lica iz svih zajednica na Kosovu.

VIII. Žene i mir i bezbednost

45. Komisija kosovske vlade zadužena za verifikaciju i priznavanje statusa preživelih žrtava ratnog seksualnog nasilja primila je 111 zahteva, čime je ukupan broj zahteva primljenih od njenog osnivanja u februaru 2018. povećan na 1.414. Do sada je status preživele žrtve priznat u 912 slučajeva (880 žena i 32 muškarca), a u 210 slučajeva zahtev je odbijen (180 žena i 30 muškaraca). U februaru je Osnovni sud u Prištini po prvi put naložio Komisiji da preispita jednu svoju odluku kojom je odbila zahtev za dobijanje statusa žrtve, i na taj način otvorio mogućnost preživelim žrtvama da ospore odluke Komisije i ostvare svoje pravo na delotvoran pravni lek. U septembru 2020, UNMIK je pokrenuo inicijativu za podršku ekonomskom osnaživanju i pravima osoba koje su preživele ratno seksualno nasilje, kao i seksualno i rodno zasnovano nasilje, iz svih zajednica na Kosovu, uključujući i njihovo pravo na delotvoran pravni lek i odštetu. Ovom inicijativom je 150 preživelih žrtava dobilo pristup stručnom osposobljavanju, psihosocijalnom savetovanju, pravnoj pomoći i medicinskoj nezi.

46. Dana 17. novembra, u partnerstvu sa entitetom UN-Žene i Evropskom unijom, UNMIK je okupio međunarodne predstavnike i 24 žene-lidere iz svih zajednica na onlajn događaju sa kog su žene-liderei pozvale na ravnopravno i punopravno učešće žena u strukturama vlasti i mirovnim procesima, uključujući i učešće u dijalogu Beograda i Prištine pod okriljem Evropske unije. Entitet UN-Žene pružio je podršku i Regionalnom ženskom lobiju za mir, bezbednost i pravdu u Jugoistočnoj Evropi u organizovanju konferencije, 15. decembra, na kojoj se okupilo 45 žena-lidera Zapadnog Balkana, uključujući Beograd i Prištinu, u konstruktivnom i vizionarskom dijalogu o suštinskom učešću žena u mirovnim procesima.

47. Povodom obeležavanja 20-godišnjice Rezolucije Saveta bezbednosti UN 1325 (2000) o ženama i miru i bezbednosti, UNMIK je, zajedno sa predstavnicima drugih međunarodnih tela prisutnih na Kosovu, sproveo niz kampanja putem strateške komunikacije i društvenih medija za jačanje svesti o ulozi žena u Ujedinjenim nacijama i za promovisanje agende za žene, mir i bezbednost. Pod pokroviteljstvom višečlane interesne Grupe za bezbednost i rodna pitanja, kojom predsedava entitet UN-Žene i u kojoj učestvuje i UNMIK, sprovedene su aktivnosti pružanja podrške globalnoj kampanji "16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja". Dokumentarni film u produkciji UNMIK-a "Nisam tvoja imovina" prikazan je i na albanskom i na srpskom televizijskom programu, nakon čega je preko linka usledila internet debata o rodno zasnovanom nasilju, imovinskim pravima i uticaju pandemije na žene i devojčice. Povodom Međunarodnog dana žena, 8. marta 2021, Specijalni predstavnik je ukazao na značajan doprinos žena u odgovoru na pandemiju kovida-19 i naporima za oporavak, naglasivši važnost suštinskog učešća žena i ženskog

predvodništva u donošenju odluka, oblikovanju politike i njenom sprovođenju na svim nivoima.

48. Kosovske institucije nastavile su da preduzimaju važne korake u pravcu zaštite prava žena. Dana 25. septembra 2020, Skupština Kosova donela je zakonski akt kojim se u Ustav unose odredbe Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici ("Istanbulska konvencija"). Specijalni predstavnik je pozdravio ovaj zakonski akt kao važan korak ka unapređivanju prava žena i stvaranju pravednog i miroljubivog društva. Vlada je, 25. novembra, usvojila i strategiju čiji je cilj sprečavanje i sankcionisanje seksualnog uznemiravanja u institucijama javne uprave na Kosovu.

IX. Izgradnja poverenja, partnerstvo i saradnja

49. UNMIK je, u bliskoj saradnji sa timom Ujedinjenih nacija na Kosovu, nastavio da pruža podršku unapređivanju uzajamnog poverenja među zajednicama na Kosovu i naporima na ostvarivanju ključnih ciljeva održivog razvoja. U septembru, u saradnji sa IOM-om, UNMIK je pokrenuo treću fazu inicijative za izgradnju poverenja kojom se promovise učenje oba zvanična jezika na Kosovu. U okviru ove faze proširen je sadržaj albansko-srpskog i srpsko-albanskog elektronskog rečnika i napravljen je program za onlajn jezički tečaj, a preko društvenih medija promovisano je upoznavanje s terminima koji se odnose na pandemiju kovida-19. Ujedinjene nacije, OEBS i ostali partneri, zajedno sa kosovskim Ministarstvom obrazovanja, podržali su i akreditaciju univerzitetskog programa za učenje zvaničnih jezika. U januaru, uz pomoć Ujedinjenih nacija, 73 prevodioca zaposlena u pravosudnom sistemu započela su onlajn tečajeve u okviru nastojanja da se obezbedi jednak pristup uslugama i informacijama i na albanskom i na srpskom jeziku.
50. Centar za pravnu pomoć Kosovskog pravnog instituta, koji radi uz podršku UNMIK-a, i koji je tokom ovog izveštajnog perioda pružio besplatnu pravnu pomoć za 754 osobe iz ugroženih grupa (275 žena i 479 muškaraca) u vezi sa imovinskim pitanjima, pravima na rad i penziju, i nasiljem u porodici, u novembru je proširio pružanje pomoći i na opštine severnog Kosova, otvaranjem ogranka u Mitrovici. U okviru projekta kojeg finansira UNMIK, kosovska nevladina organizacija „Inicijativa za pravdu i jednakost“ pokrenula je studiju o pristupu pravdi za žene na zapadnom Balkanu.
51. U decembru, UNMIK je učestvovao na prvom sastanku kosovske Međuministarske koordinacione grupe za ljudska prava, na kojem se diskutovalo o pitanjima vezanim za uvažavanje ljudskih prava tokom pandemije, i o nacrtu programa i akcionog plana za zaštitu i promovisanje ljudskih prava. Misija je organizovala i virtuelne radionice i obuku za lokalne organizacije civilnog društva kako bi ih podržala u izradi njihovog drugog zajedničkog izveštaja o stanju ljudskih prava na Kosovu, čiji se glavni deo bavi uticajem kovida-19 na ekonomska, socijalna i kulturna prava.
52. Misija je nastavila da pruža podršku "svratištu", prihvatnom centru u Prištini, kako bi se deci ulice i njihovim porodicama omogućile integrisane onlajn psihosocijalne i edukativne usluge i savetovanje, kao i hrana, sredstva za dezinfekciju i maske za lice. UNMIK je svoje edukativne aktivnosti na temu ljudskih prava osmislio s ciljem da podigne svest o uticaju pandemije na ostvarivanje ekonomskih i socijalnih prava.

53. Preko svojih programskih aktivnosti, UNMIK je takođe pružio podršku u odgovoru na krizu izazvanu kovidom-19 kosovskim organima na centralnom i lokalnom nivou, multietničkim omladinskim grupama, ženama koje borave u „sigurnim kućama“ zbog nasilja u porodici i pripadnicima nevećinskih zajednica. U decembru, UNMIK je, u saradnji sa agencijama Ujedinjenih nacija i drugim međunarodnim organizacijama, sproveo zajedničku procenu potreba, što je rezultiralo isporukom humanitarne pomoći ugroženoj zajednici kosovskih Roma u Južnoj Mitrovici. Misija je podržala i multietničku nevladinu omladinsku organizaciju i Danski savet za izbeglice u angažovanju mladih iz zajednica kosovskih Aškaliya, Egipćana i Roma na proizvodnji lične zaštitne opreme. Pored toga, UNMIK je finansirao projekat proizvodnje i distribucije maski za lice za višekratnu upotrebu u cilju podrške ekonomskom osnaživanju žena koje zbog nasilja u porodici borave u sigurnim kućama.
54. U okviru svog programa „Omladina, mir i bezbednost“, UNMIK je udružen sa UNICEF-om podržao šest multietničkih inicijativa mladih za ostvarivanje pristupa obrazovanju, inkluzije mladih ljudi sa invaliditetom, jezičkih prava i digitalne i medijske pismenosti. Povodom obeležavanja petogodišnjice Rezolucije Saveta bezbednosti 2250 (2015) o mladima, miru i bezbednosti, Misija je organizovala onlajn aktivnosti za povezivanje kosovskih studenata sa omladinskim mirovnim pokretima u regionu i u Indiji, Kolumbiji i Ruskoj Federaciji, kako bi razmenili najbolje prakse u oblasti učešća mladih u izgradnji miroljubivih i inkluzivnih zajednica. Prema programu kojeg podržava Fond Ujedinjenih nacija za izgradnju mira, nastavljeni su naponi na prevazilaženju suprotstavljenih narativa i predrasuda kroz angažovanje mladih iz podeljenih zajednica na pitanjima od zajedničkog interesa. U decembru, u okviru ovog programa, pokrenut je niz mentorskih radionica za mlade žene - buduće lidere na temu društvenog preduzetništva, komunikacije, liderstva i učešća žena u radnoj snazi.
55. U decembru, tim Ujedinjenih nacija na Kosovu utvrdio je konačan Okvir saradnje Ujedinjenih nacija za održivi razvoj za period 2021-2025. Ovaj okvir saradnje predstavlja kolektivnu viziju agencija, fondova i programa Ujedinjenih nacija o suočavanju, zajedno sa partnerima u vladi, sa razvojnim izazovima na Kosovu. U njemu je sadržan i plan za socioekonomski odgovor na kovid-19 koji sprovodi tim Ujedinjenih nacija na Kosovu.
56. UNMIK je nastavio da pruža usluge overe dokumenata. Obrađeno je više od 2.154 dokumenta koji se odnose na penzije i građanski status. UNMIK je pomogao u izdavanju 34 crvene poternice, 1 žute poternice i 4 zahteva za izručenje koje su članovi Međunarodne organizacije kriminalističke policije (INTERPOL) uputile Kosovu. Otvoreno je i 816 predmeta za istragu u bazi podataka Interpola. S obzirom na broj obrađenih i zaključenih predmeta, ovim je ukupan broj otvorenih predmeta koji se odnose na teritoriju Kosova sveden na 743.

X. Zapažanja

57. Pohvalio bih kosovske institucije, političke subjekte i glasače za uredno sprovedene vanredne parlamentarne izbore u februaru. I pored izazova uzrokovanih pandemijom, odziv birača na ovim izborima bio je veći nego na izborima u oktobru 2019. Pozivam lidere Kosova da iskoriste ovaj zamajac i porade na konstituisanju nove Skupštine i vlade, i da izaberu predsednika Kosova u propisanom roku. Takođe pozivam narednu kosovsku vladu

i opoziciju da konstruktivno rade na rešavanju pitanja uticaja pandemije na stanovništvo i privredu Kosova, da nastave da ulažu napore u pravcu jačanja vladavine prava, borbe protiv korupcije, podržavanja načela i okvira zaštite ljudskih prava, i da se u potpunosti angažuju u važnim političkim procesima na visokom nivou, kao što je dijalog pod okriljem Evropske unije.

58. Pozdravljam visok stepen učešća žena i omladine na izborima i povećan postotak žena u parlamentu, budući da su izabrane u broju koji premašuje utvrđenu kvotu od 30 procenata. Predvodništvo i učešće žena u svim sferama od presudne je važnosti za izgradnju mirnijeg, inkluzivnijeg i stabilnijeg društva. Postojeća globalna zdravstvena kriza je pokazala da žene, iako su njom nesrazmerno pogođene, ostaju i dalje u prvim redovima u aktivnostima planiranja oporavka i odgovora na kovid-19. Doprinos i uticaj izabranih i naimenovanih žena-lidera u donošenju odluka na svim nivoima biće od suštinskog značaja u tom pogledu.
59. Trajni mir, stabilnost i društveno-ekonomski razvoj na Kosovu i u regionu zavise od održivog napretka u dijalogu čiji je cilj normalizacija odnosa sa Beogradom. Pozdravljam jasne izjave obeju strana o važnosti napredovanja dijaloga, ali želim da istaknem i važnost istinske posvećenosti daljem vođenju razgovora na visokom nivou u okviru dijaloga Beograda i Prištine uz posredovanje Evropske unije u što skorijoj budućnosti. Kao što i Evropska unija potvrđuje, napredak ostvaren u okviru dijaloga takođe je i okosnica aspiracija i jedne i druge strane ka članstvu u Evropskoj uniji.
60. Napravljani su i bitni koraci u cilju napredovanja istražnih i sudskih procesa kosovskog Specijalizovanog tužilaštva i Specijalizovanih veća. Ove institucije vladavine prava moraju da imaju potpunu saradnju svih strana kako bi uspešno izvršavale svoje dužnosti.
61. Kao i svugde u svetu, Kosovo nastavlja da se hvata u koštac sa krizom zbog kovida-19. Misija i tim Ujedinjenih nacija na Kosovu ostaju posvećeni daljem pružanju podrške javnim zdravstvenim institucijama i narodu Kosova u upravljanju pandemijom. Vakcinacija je otpočela, i Ujedinjene nacije će i nadalje nastojati da mobilišu međunarodnu podršku kako bi obezbedile da svima bude dostupna. UN će ostati jednako angažovane na jačanju kampanja informisanja javnosti, osnaživanja žena i omladine za učešće u preventivnom delovanju, i na pružanju pomoći ugroženim zajednicama širom Kosova. Sada je vreme za solidarnost i međunarodnu saradnju, i UN će biti uz narod Kosova da ga podrže u nalaženju puta za izlazak iz krize.
62. Ujedinjene nacije ostaju posvećene pružanju podrške zajednicama Aškalija, Egipćana i Roma koje su pogođene trovanjem olovom na Kosovu. Izražavam žaljenje zbog izostanka dobrovoljnih doprinosa za namenski fond Ujedinjenih nacija koji je osnovan da bi se ovim zajednicama pružila potrebna pomoć; stoga opet pozivam države članice, ostale aktere i organizacije da ispoštuju našu zajedničku odgovornost i daju svoj doprinos fondu.
63. Zahvaljujem se svom specijalnom predstavniku, Zahiru Taninu, na njegovom liderstvu, i celokupnom osoblju Misije na predanoj podršci Kosovu, kao i na suočavanju sa izazovima pandemije. Iznova izražavam svoju zahvalnost koordinatore Ujedinjenih nacija za razvoj i agencijama, fondovima i programima Ujedinjenih nacija na neprocenljivom doprinosu i

saradnji sa UNMIK-om, kao i dugogodišnjim partnerima Ujedinjenih nacija na Kosovu, uključujući vojne snage na Kosovu, Evropsku uniju i OEBS.

Aneks I.

Izveštaj Visokog predstavnika Evropske unije za spoljnu politiku i bezbednost Generalnom sekretaru o aktivnostima Misije Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu od 16. septembra 2020. do 15. marta 2021.

1. Sažetak

Više od dve godine od okončanja izvršnog mandata Misije u oblasti pravosuđa, robustan proces nadgledanja predmeta visokog profila koji se odnose na korupciju, organizovani kriminal i ratne zločine, uključujući bivše predmete Euleksa, pokazao se kao uspešan i delotvoran način za dalje delovanje na temelju legata izvršne vlasti Misije, kao i da se kosovskim kolegama obezbede odgovarajući saveti o sistemskim pitanjima i problemima specifičnim za svaki predmet. Osim toga, robusno nadgledanje omogućuje jedinstven uvid u unutrašnji rad kosovskog pravosuđa.

U oktobru 2020, Euleks je predstavio svoj prvi javni izveštaj o nadgledanju pravosuđa zajedno sa svojim glavnim kosovskim partnerima u oblasti pravosuđa. S obzirom na značaj vladavine prava, naročito u pogledu evropskog puta Kosova, bilo je vreme da rezultati rada Euleksa, koji se odnosi na nadgledanje, budu dostupni široj javnosti, uključujući organizacijama civilnog društva koje se bave pitanjem vladavine prava i koje su i same uključene u nadgledanje pravosuđa, advokatima i drugim pravicima praktičarima, kao i zainteresovanim građanima. Izveštaj je bio dobro prihvaćen i kosovske kolege su podržale niz zaključaka i preporuka Misije i preduzele odgovarajuće mere.

Euleks je nastavio da pruža operativnu i logističku podršku Specijalizovanim većima Kosova i Specijalizovanom tužilaštvu. Uz podršku Euleksa i Policije Kosova, Specijalizovano tužilaštvo je 4. i 5. novembra 2020. sprovelo operacije koje su dovele do hapšenja bivšeg predsednika Tačija i nekoliko drugih istaknutih političkih lidera.

Tokom vanrednih parlamentarnih izbora održanih 14. februara 2021, Euleks je na glavne zajedničke prelaze između Kosova i Srbije rasporedio svoje osoblje u cilju nadgledanja očekivanog priliva birača iz Srbije, a osim toga, u svojstvu druge interventne instance, Misija je svoju Specijalizovanu jedinicu stavila u pripravnost kako bi u slučaju potrebe mogla brzo da reaguje.

2. Nadgledanje

Misija je nastavila sa svojim aktivnostima nadgledanja predmeta. Fizičkog prisustva u sudovima i na sastancima sa policijom, tužilaštvom i sudijama bilo je kad god je to bilo moguće i u skladu sa važećim ograničenjima koja se odnose na kovid-19. Dugotrajni odnosi zasnovani na poverenju sa svim lokalnim partnerima omogućili su da posmatrači Misije budu dobro obavješteni o svim dešavanjima u svakom trenutku, čak i kad su kontakti bili ograničeni na telefonske i video pozive.

Konkretno, Misija je pažljivo pratila uticaj odredbe Zakona o krivičnom postupku, koja predviđa da glavni pretres mora da bude pokrenut iz početka ukoliko tri uzastopna meseca nisu održana saslušanja. S obzirom na ograničenja povezana sa kovidom-19 i sveukupno smanjenje broja sudskih pretresa, uticaj pomenutog pravila prouzrokovao je da veći broj suđenja bude pokrenut iz početka. Iako je do sada ovo pravilo u mnogim slučajevima izbegnuto tako što su obe strane bile

saglasne da se prethodne izjave smatraju pročitanim čime je postupak nastavljen, ovakav pristup nije u skladu sa zakonom i može da predstavlja mogući osnov za žalbu u kasnijoj fazi suđenja, sa očiglednim negativnim uticajem u smislu pravovremenog donošenja presude.

Od njenog osnivanja, Jedinica za nadgledanje predmeta pripremila je četiri systemska i tematska izveštaja sa konkretnim preporukama za kosovsko pravosuđe. Prva tri ovakva izveštaja podeljena su i razmotrena samo sa lokalnim i relevantnim međunarodnim partnerima. Međutim, četvrti izveštaj koji je završen u oktobru 2020, predstavljen je široj javnosti i privukao je veliku i blagonaklonu pažnju medija i eksperata (<https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,11,1250>). Nekoliko trendova i obrazaca je identifikovano u izveštaju i lokalni partneri su pristupili njihovom rešavanju, na primer visoki procenat neproaktivnih pretresa i praksa dodeljivanja predmeta visokog profila istom sudskom veću. Jedna od preporuka ovog izveštaja bila je jačanje Radne grupe Policije Kosova za borbu protiv korupcije, koju je Vlada odlučila da raspusti istog dana kada je Misija predstavila svoj izveštaj. Specifična procena Euleksa u izveštaju i temeljno poznavanje Radne grupe za borbu protiv korupcije od strane Misije odigrali su veliku ulogu u uspešnoj zajedničkoj intervenciji EU porodice i šire međunarodne zajednice da ova odluka bude poništena.

Lokalni partneri Misiju sve više doživljavaju kao vid zaštite protiv neprimerenog uticaja i političkog uplitanja u pravosuđe, koje je i dalje uobičajeno na Kosovu. U nekim prilikama, policijski službenici, tužioci i sudije obraćali su se Misiji sa zahtevom da nadgleda predmete, a ponekad i istrage.

Tokom protekle godine, Euleks je pomagao Jedinici kosovske policije za istragu ratnih zločina na uspešnom uspostavljanju elektronske baze podataka o ratnim zločinima. Baza podataka predstavlja značajno sredstvo za upravljanje složenim krivičnim predmetima, a takođe omogućava kvalitativnu analizu predmeta. Uspostavljanje baze podataka dovelo je do povećane saradnje između Specijalnog tužilaštva i Jedinice za istragu ratnih zločina, dok je istovremeno pomoglo da se očuva nasleđe Euleksa u vezi sa predmetima ratnih zločina kojima se Misija bavila tokom njenog izvršnog mandata u sistemu pravosuđa. Uspostavljanje baze podataka pozitivno su ocenili drugi međunarodni akteri na Kosovu, što je dovelo do dalje podrške Jedinici za istragu ratnih zločina.

Osim toga, Misija je posredstvom Mehanizma za reviziju zakonodavstva, koji predvodi EUSP, dala svoje komentare na nekoliko nacрта zakona i strategija koji se odnose na vladavinu prava.

Misija je prilagodila svoje aktivnosti nadgledanja u objektima Kazneno-popravne službe Kosova ograničenjima povezanim sa pandemijom, uz održavanje redovnih kontakata sa rukovodstvom Kazneno-popravne službe Kosova i svih jedanaest kazneno-popravnih objekata, kako bi mogla da proceni način na koji se Kazneno-popravna službe Kosova nosila sa novim izazovima koje je prouzrokovao covid-19. Posvećena je posebna pažnja kako bi se obezbedilo da su antipandemijske restriktivne mere u kazneno-popravnim objektima u skladu sa međunarodnim i evropskim smernicama o poštovanju ljudskih prava i tretmanu specifičnih kategorija zatvorenika, poput radikalizovanih ili zatvorenika visokog profila. Čim je to postalo izvodljivo, nastavljeno je sa ličnim posetama svim objektima. Eksperti Misije redovno su delili svoja zapažanja i preporuke sa rukovodstvom Kazneno-popravne službe Kosova i direktorima svih jedanaest kazneno-popravnih objekata o tome kako se najbolje nositi sa ograničenjima povezanim sa pandemijom.

Misija je nastavila da promovise i podrzava osnivanje mehanizma za ocenu rizika i potreba osudenih zatvorenika u Kazneno-popravnoj sluzbi Kosova. U skladu sa najboljom evropskom praksom, prema kojoj se veliki znacaj pridaje rehabilitaciji zatvorenika i prevenciji ponavljanja prestupa, ovaj mehanizam pruza osnov za praksu sistemskog planiranja kazne. S tim u vezi, Misija je zagovarala, podrzala i obezbedila strucnu pomoc za osnivanje Jedinice za ocenu i klasifikaciju zatvorenika za osudene zatvorenike. Euleks je organizovao vise mera obuke o oceni rizika i potreba za osoblje Jedinice za ocenu i klasifikaciju zatvorenika, u skladu sa nacelima rizik-potreba-reagovanje, i organizovao studijske posete Finskoj i Svedskoj. Osim toga, Misija je ustanovila da nedostatak sveobuhvatne baze podataka predstavlja ozbiljan hendikep za rad sistema za ocenu. Euleks je naknadno pribavio uslugu koja omogucava azuriranje baze podataka zatvorenika, koja se uspesno koristi za pripremu neophodnih podataka i izveštaja. Kao rezultat toga, informacije o zatvorenicima, ocena i pojedinačni planovi kazne sada se mogu lako deliti, primenjivati i pratiti.

U cilju podizanja svesti o potrebi da se poveca broj zena u Kazneno-popravnoj sluzbi Kosova, ukljucujući na rukovodećim položajima, Euleks je podrzao rad Udruženja žena Kazneno-popravne sluzbe Kosova tako što je obezbedio onlajn tečajeve obuke i omogucio uspostavljanje kontakata Udruženja sa relevantnim lokalnim i međunarodnim akterima i drugim sličnim udruženjima širom sveta.

Misija je utvrdila nekoliko bitnih nedostataka u pogledu nivoa strucnih veština i kapaciteta u okviru Kazneno-popravne sluzbe Kosova, kao i u pogledu postojećih procedura. Održano je nekoliko radionica kako bi bili prevaziđeni neki od nedostataka, poput radionice o bezbednosti i oceni bezbednosnih rizika. Razmatrana su dva glavna problema: 1) procedure za postupanje sa zatvorenicima sa mentalnim zdravstvenim problemima; i 2) mere koje se preduzimaju u slučaju samoubistva i samopovređivanja. Eksperti Misije obezbedili su savetodavnu pomoc u vezi sa izradom kriznog plana za slučajeve samoubistva i samopovređivanja u svim objektima Kazneno-popravne sluzbe Kosova i organizovali obuku za pripadnike Kazneno-popravne sluzbe Kosova koji su određeni za buduće instruktore, a koji su zauzvrat obezbedili obuku širem delu osoblja Kazneno-popravne sluzbe Kosova o tome kako da postupaju u takvim slučajevima u skladu sa kriznim planom. Osoblje Euleksa prisustvuje svim tečajevima obuke kako bi bila obezbedena dalja pomoc ili pojašnjenja. Ova aktivnost se i dalje sprovodi.

U cilju podrške specijalnom predstavniku EU za dijalog Beograda i Prištine i druga regionalna pitanja Zapadnog Balkana, eksperti Misije nastavili su da olakšavaju sprovođenje Tehničkog protokola o IBM postignutog u okviru dijaloga između Beograda i Prištine pod okriljem EU. Usled nedostatka formalne komunikacije između dve strane na šest zajedničkih prelaza, Misija je obezbedila znacajan i redovan kanal komunikacije na tehničkom nivou kroz redovne posete zajedničkim prelazima i kontaktima sa organima vlasti obeju strana. U oktobru, Misija je omogucila i koordinisala tehničke pregovore o pripremama za premeštaj osoblja beogradske strane u njima namenjene nove prostorije na glavnom ZP na Merdaru, slično njihovim kolegama iz Prištine koji već u potpunosti koriste svoje nove prostorije.

U toku pandemije, uloga Misije koja se odnosi na pribavljanje preciznih informacija u realnom vremenu o svim datim situacijama na zajedničkim prelazima postala je neophodna kako bi se stalo na put dezinformacijama. To je omoguceno zahvaljujući dugogodišnjoj i na poverenju zasnovanoj mreži kontakata Euleksa sa obe strane i temeljnom poznavanju specifičnih okolnosti na svim zajedničkim prelazima. Informacije su takođe redovno deljene relevantnim akterima EU, kao i drugim međunarodnim organizacijama na Kosovu.

Osim toga, olakšavanje procesa koje preduzima Misija i njena stručnost bili su od suštinskog značaja za pokretanje nekoliko bitnih dešavanja povezanih sa IBM. To uključuje punu operativnost najsavremenijeg “Nacionalnog centra za upravljanje granicama”, primera za čitav region koji je u skladu sa relevantnom vodećom inicijativom Strategije za Zapadni Balkan iz 2018, pripremljenom od strane Evropske komisije, u kojoj se poziva na stvaranje sličnih centara u svim zemljama Zapadnog Balkana kako bi se povezale putem regionalne mreže za razmenu informacija. Osim toga, Euleks je odigrao centralnu ulogu u izradi nove “Nacionalne strategije za IUG i Akcionog plana (2020-2024)”, i postignut je dogovor da će strategija biti samostalni dokument sa namenskim budžetom. Oba dokumenta konačno je odobrio tehnički premijer u februaru 2021. Euleks je takođe pomogao da se omogući razmena informacija između carinskih uprava obeju strana, nakon žalbi u vezi sa nerešenim zahtevima koje je uputio Sekretarijat Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini. To je ostvareno pomoću mehanizma uspostavljenog u okviru dijaloga pod okriljem EU.

Misija je nastavila da saraduje sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Agencijom za civilnu registraciju u pogledu ispunjavanja uslova dogovorenih u okviru tehničkih sporazuma o slobodi kretanja uz posredovanje EU, kao i na njihovom sprovođenju. To je bio spor i obiman proces, s obzirom na složenost ovih sporazuma, kao i poteškoće i odlaganja uzrokovana čestim promenama vlade na Kosovu u protekloj godini. Misija je pomagala i savetovala Ministarstvo unutrašnjih poslova i Agenciju za civilnu registraciju u vezi sa izradom administrativnih uputstava i produženjem ministarskih odluka u cilju olakšavanja priznavanja dokumenata i oslobađanja od plaćanja poreza za registraciju vozila za kosovske Srbe. Priznavanje dokumenata koje su izdali srpski organi vlasti od strane kosovskih organa vlasti (izvodi iz matičnih knjiga rođenih, venčanih i umrlih, vozačke dozvole), i olakšavanje procesa registracije vozila na KS ili RKS tablice za vlasnike vozila sa SRJ ili sličnim tablicama, od presudne je važnosti za omogućavanje stvarne slobode kretanja, prvenstveno, ali ne i isključivo, za kosovske Srbe.

Osim toga, Misija je na zahtev tima SPEU za dijalog Beograda i Prištine i druga regionalna pitanja Zapadnog Balkana obezbeđivala procene o stanju na zajedničkim prelazima između Kosova i Srbije u vezi sa korišćenjem relevantnih dokumenata (pasoši, lične karte, vozačke dozvole, saobraćajne dozvole, ulazni/izlazni dokumenti).

Euleks je nastavio da savetuje i podučava predsednika Osnovnog suda u Mitrovici i rukovodioca Odeljenja Apelacionog suda u Mitrovici, kao i druge pravosudne organe, kako bi obezbedio podršku u vezi sa primenom Prvog Briselskog sporazuma o principima koji regulišu normalizaciju odnosa i Sporazuma o pravosuđu, i kako bi se obezbedilo potpuno uspostavljanje mehanizama za vladavinu prava u opštinama na severu Kosova. Osim toga, Euleks je pažljivo pratio dešavanja u Sudskom savetu Kosova, Tužilačkom savetu Kosova, Vrhovnom sudu, Apelacionom sudu i Ministarstvu pravde, koja su imala uticaja na uspešnu primenu prethodno pomenutih sporazuma.

Na zahtev ministra pravde, Misija je dala savet o mogućnostima za prevazilaženje zastoja u vezi sa sastavom veća čiju većinu čine kosovski Srbi, u Posebnom odeljenju Apelacionog suda koje se bavi predmetima visokog profila. Euleks je takođe obezbedio stručno mišljenje o sporazumu koji ima za cilj priznavanje pravnih dokumenata srpskih paralelnih sudova, do određenog krajnjeg roka, od strane pravosudnog sistema Kosova.

2. Operacije

Operativne funkcije sprovodi Stub Misije za operativne poslove, koji zadržava ograničene preostale kapacitete kao druga interventna instance i pruža kontinuiranu podršku kapacitetima Policije Kosova za kontrolu mase i nereda kroz savetovanje i zajedničku obuku. Troslojni mehanizam reagovanja na bezbednosne situacije na Kosovu čine Policija Kosova kao prva, Euleks kao druga i KFOR kao treća interventna instanca.

Euleks je na dan izbora (14. februar) na glavne zajedničke prelaze rasporedio svoje posmatrače, u skladu sa izveštajima o očekivanom povećanju saobraćaja usled dolaska birača – kosovskih Srba iz Srbije. Dan je protekao bez incidenata. Službenik za vezu zadužen za operativne poslove raspoređen je u Operativno sedište Policije Kosova kako bi pratio bezbednosna dešavanja na dan izbora i omogućio nesmetani protok informacija.

Misija je podržala Institut za sudsku medicinu u ekshumaciji ljudskih telesnih ostataka iz grobova u opštinama Peć i Mitrovica u kojima su pronađeni kompletni ostaci potencijalnih žrtava sukoba, uključujući i dva skupa ostataka na groblju u Mitrovici.

Euleks je obezbedio podršku osnovnim aktivnostima kosovskog Instituta za sudsku medicinu, konkretno u njegovom radu koji se odnosi na nestala lica. Dana 16. novembra 2020, eksperti Euleksa, Komisije Vlade Srbije za nestala lica i kosovskog Instituta za sudsku medicinu pronašli su ljudske ostatke u Kiževku, velikom kamenolomu u Srbiji. Misija je u potrazi za ljudskim ostacima radila na lokalitetu Kiževak od 2015. godine i eksperti Euleksa za sudsku medicinu konačno su utvrdili tačno područje upoređujući snimke iz vazduha, čime je potraga sužena na određene koordinate, što je dovelo do otkrivanja ljudskih ostataka. Eksperti Misije nastaviće da pružaju pomoć jer se očekuje da će se radovi na ekshumaciji nastaviti na proleće.

Euleks je nastavio da pruža podršku Kosovskoj policiji u oblasti međunarodne policijske saradnje. Imajući u vidu da Kosovo nije član Interpola, Euleks je omogućio razmenu informacija između Jedinice kosovske policije za međunarodnu saradnju u oblasti sprovođenja zakona i Nacionalnih centralnih biroa Interpola, pod okriljem Misije UN na Kosovu. Euleks je takođe nastavio da olakšava razmenu informacija između Europolu i Policije Kosova u vezi sa istragama o teškim krivičnim delima, posredstvom Švedske jedinice za vezu sa Europolom u okviru Euleksa, kao i između Policije Kosova i srpskih organa vlasti u skladu sa relevantnim Protokolom između Euleksa i Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije. U toku ovog izveštajnog perioda, zabeležen je značajan porast zahteva za razmenu informacija koju shodno ovom Protokolu olakšava Euleks.

Euleks je nastavio da podržava Specijalizovana veća Kosova i Specijalizovano tužilaštvo u skladu sa relevantnim zakonodavstvom Kosova. Misija je 24. i 25. septembra pružila operativnu i logističku podršku Specijalizovanom tužilaštvu na sprovođenju hapšenja troje lica i operacije pretresa prostorija Udruženja ratnih veterana Oslobođilačke vojske Kosova u Prištini. Uz podršku Euleksa i Policije Kosova, Specijalizovano tužilaštvo je 4. i 5. novembra sprovelo dalje operacije koje su dovele do hapšenja bivšeg predsednika Tačija i troje drugih istaknutih političkih ličnosti. Hapšenja je izvršilo Specijalizovano tužilaštvo, na osnovu naloga za hapšenje, naloga za dovođenje i potvrđenih optužnica koje je izdao sudija za prethodni postupak Specijalizovanih veća Kosova.

Aneks II.

Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo

Tokom ovog izveštajnog perioda, došlo je do značajnog povećanja javnih sudskih aktivnosti, hapšenjem i premeštajem u pritvorski objekat Specijalizovanih veća (SVK) sedmorice optuženih, u septembru i novembru. Uprkos pandemiji Kovid-19, u toku izveštajnog perioda SVK održala su 18 ročišta kojima su stranke prisustvovala i lično i posredstvom video konferencije. Javne sudske sednice koje se odnose na tri slučaja u fazi prethodnog postupka vodio je sudija za prethodni postupak koji je u toku izveštajnog perioda izdao više od 120 naredbi i odluka, a uključen je bio i Panel Apelacionog suda. Panel Specijalizovanih veća Ustavnog Suda (SVUS) takođe je bio aktivan u toku izveštajnog perioda.

Dana 17. septembra, po dobijanju preporuke nezavisne Komisije za izbor, organ za imenovanje imenovao je šest novih sudija na listu međunarodnih sudija u skladu sa članom 28 (4) Zakona o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu (Zakon).

Dana 23. septembra, uz konsultacije sa predsednicom SVK, sekretar je usvojio Pravilnik o pritvoru i s tim povezana uputstva za rad, koji regulišu posete pritvorenicima i komunikaciju između pritvorenika i njihovih branilaca, kao i njihovih porodica, a njima je obuhvaćen i disciplinski režim i postupak pritužbe.

Dana 24. septembra, g. Saljih Mustafa, koji je optužen u četiri tačke optužnice za ratne zločine, uhapšen je na Kosovu i prebačen u pritvorski objekat SVK. Dana 28. septembra, održano je prvo pristupanje sudu g. Mustafe pred sudijom za prethodni postupak, a 28. oktobra, g. Mustafa se po svim tačkama optužnice protiv njega izjasnio da nije kriv.

Dana 25. septembra, uhapšeni su g. Hisni Gucati i g. Nasim Haradinaj, a u pritvorski objekat SVK u Hagu prebačeni su 25. i 26. septembra. G. Gucati i g. Haradinaj optuženi su po dve tačke za krivična dela protiv javnog reda i četiri tačke krivičnih dela protiv pravosuđa i javne uprave. Dana 18. decembra, održano je prvo pristupanje sudu g. Gucatija i g. Haradinaja pred sudijom za prethodni postupak, tokom kojeg se g. Gucati po svim tačkama optužnice protiv njega izjasnio da nije kriv. Dana 8. januara 2021, u skladu sa Pravilnikom o postupku i dokazima, sudija za prethodni postupak je u ime g. Haradinaja evidentirao da nije kriv, nakon što se g. Haradinaj nije izjasnio o krivici.

Dana 29. septembra, predsednica SVK lično je pred Komitetom za politiku i bezbednost Evropske unije (EU) u Briselu izvestila države članice o sudskim aktivnostima SVK, odgovarala na pitanja koja su postavljale članice i diskutovala o pojedinim izazovima sa kojima se SVK trenutno suočavaju.

Dana 26. oktobra, sudija za prethodni postupak potvrdio je optužnicu protiv g. Hašima Tačija, g. Kadrija Veseljija, g. Redžepa Seljimija i g. Jakupa Krasnićija, koja ih u deset tačaka tereti za ratne zločine i zločine protiv čovečnosti. G. Tači, g. Veselji, g. Seljimi i g. Krasnićii uhapšeni su i prebačeni u pritvorski objekat SVK 4. i 5. novembra. Na prvom pristupanju sudu pred sudijom za prethodni postupak 9, 10 i 11. novembra, optuženi su se po svim tačkama optužnice protiv njih izjasnili da nisu krivi. Specijalizovano tužilaštvo (ST) sprovelo je hapšenja i s tim povezane

pretrage, u svakom slučaju ponaosob, uz značajnu pomoć i podršku Euleksa, kao i uz operativnu podršku Policije Kosova.

Dana 30. oktobra, u skladu sa članom 30(4) Zakona, organ za imenovanje ponovo je imenovao sudiju Ekaterinu Trendafilovu za predsednicu SVK sa mandatom od četiri godine. Novo imenovanje stupilo je na snagu 15. decembra.

Sekretar je u novembru objavio Strategiju SVK za borbu protiv prevara, kojom je ponovo potvrđena snažna posvećenost SVK otkrivanju i sprečavanju prevara kroz poštovanje strogih etičkih načela, negovanje kulture oslobođene od rekriminacije za uzbunjivanje javnosti i očuvanje jasne definicije i raspodele odgovornosti za implementaciju.

Dana 26. novembra, panel SVUS ustanovio je da ustavni amandmani koje je predložio tadašnji predsednik Hašim Tači u vezi sa mandatom SVK i ST, koje je Skupština Kosova uputila SVK, umanjuju osnovna prava i slobode garantovane poglavljem II Ustava. Panel SVUS je dalje konstatovao da se amandman na pravni okvir SVK može podneti samo uz konsultacije sa Evropskom unijom, kako je predviđeno u Razmeni pisama iz 2014. godine i članovima 162(13) i (14) Ustava.

Dana 9. decembra, Panel Apelacionog suda odbio je žalbu g. Gucatija na produženje pritvora. Apelacioni sud je 9. februara odbio žalbu g. Haradinaja na odluku sudije u prethodnom postupku o produženju pritvora. U vreme ovog izveštavanja, panel Apelacionog suda razmatrao je žalbe četvorice optuženih u predmetu Tači i drugi na odluku sudije u prethodnom postupku kojom su odbijeni zahtevi za njihovo privremeno puštanje na slobodu.

Tokom ovog izveštajnog perioda, ST je nastavilo sa ispitivanjem osumnjičenih lica, žrtava i svedoka, kao i sa prikupljanjem i razmatranjem ostalih dokaza. Da bi ispunilo svoj mandat, ST i dalje zahteva povećano angažovanje i podršku međunarodne zajednice, međunarodnih organizacija i država pojedinačno.

Tokom ovog izveštajnog perioda, tim programa za komunikaciju s građanima organizovao je više od deset događaja koji su obuhvatili mlade ljude, civilno društvo, studente prava, novinare i predstavnike manjinskih zajednica širom Kosova.

Imenik branilaca i zastupnika koji su stekli pravo postupanja pred SVK trenutno sadrži 203 zastupnika i branilaca, od kojih je 95 kvalifikovano da zastupaju žrtve. Postupak za podnošenje prijave je i dalje otvoren.

Broj upita medija upućenih SVK i dalje je u porastu od pokretanja javnih sudskih sednica, a povećano je i tačno izveštavanje medija.

Predsednik, sekretar i specijalizovani tužilac nastavili su da saraduju sa zemljom domaćinom, državama članicama EU, državama učesnicama i drugima. Tokom dva dana u decembru, rukovodioci su posredstvom interneta podneli izveštaje zameniku Generalnog sekretara EU, Misiji EU za vladavinu prava na Kosovu, ambasadorima država članica EU i trećih zemalja učesnica na Kosovu, kao i ambasadorima država članica EU i trećih zemalja učesnica u Hagu. Predsednik je 11. februara u Hagu državama članicama EU pružio dodatne informacije.

Aneks III

Sastav i brojčano stanje policijske komponente Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (na dan 15. marta 2021)

Zemlja	Žene	Muškarci	Broj
Austrija	1		1
Bugarska	1		1
Češka		1	1
Nemačka		1	1
Ruska Federacija	1	2	3
Turska		1	1
Ukrajina		1	1
Ukupno	3	6	9

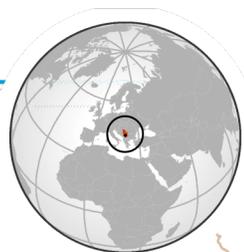
Sastav i brojčano stanje vojne komponente za vezu Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (na dan 15. marta 2021)

Zemlja	Žene	Muškarci	Broj
Češka		2	2
Poljska		1	1
Republika Moldavija		1	1
Rumunija		1	1
Turska		1	1
Ukrajina	1	1	2
Ukupno	1	7	8

UNMIK

MARCH 2021

UNITED NATIONS
Geospatial

21°E

The boundaries and names shown and the designations used on this map do not imply official endorsement or acceptance by the United Nations.

21°E